

Θεματικός κύκλος: Ελευθερία

Σκεφτείτε λίγο για τον εαυτό σας...

Για μένα ελευθερία σημαίνει.....

Νιώθω ελεύθερος/ελεύθερη; .....

Σε ποιον βαθμό;.....

Τι νιώθω ότι με περιορίζει;.....

Πώς νιώθω γι' αυτό;.....

Πώς το αντιμετωπίζω;.....

Έχω αντιληφθεί ότι συνειδητά ή ασυνείδητα έχω περιορίσει την ελευθερία κάποιου άλλου; Αν ναι, σε ποια περίπτωση;.....

Πού θα μπορούσα να φτάσω για να προστατεύσω/διεκδικήσω την ελευθερία μου;

.....

Σκεφτείτε λίγο και γι' αυτά που σκέφτηκαν κάποιοι άλλοι...

Βρείτε ποιος διατύπωσε την κάθε άποψη από τις παρακάτω και στη συνέχεια διατυπώστε τη συμφωνία ή τη διαφωνία σας με αιτιολόγηση.

Είπε για την ελευθερία	Ποιος;
Θέλει αρετήν και τόλμην η ελευθερία.	Μπέντζαμιν Φράνκλιν, επιστήμονας, εφευρέτης, συγγραφέας και πολιτικός
Δεν ελπίζω τίποτα, δεν φοβούμαι τίποτα, είμαι λέφτερος.	Ζαν Πολ Σαρτρ, φιλόσοφος και συγγραφέας
Ο άνθρωπος γεννήθηκε ελεύθερος κι όμως σ' ολόκληρη τη γη είναι αλυσσοδεμένος.	Ανδρέας Κάλβος, ποιητής
Αυτοί που διατίθενται να παραδώσουν θεμελιώδεις ελευθερίες για να αποκτήσουν λίγη προσωρινή ασφάλεια δεν αξίζουν ούτε την ελευθερία ούτε την ασφάλεια.	Νίκος Καζαντζάκης, συγγραφέας

Η ανυπακοή είναι το αληθινό θεμέλιο της ελευθερίας. Οι υπάκουοι πρέπει να είναι σκλάβοι.	Χένρι Ντέιβιντ Θορό, συγγραφέας-ποιητής
Ο άνθρωπος είναι καταδικασμένος να είναι ελεύθερος.	Μπομπ Ντίλαν, τραγουδοποιός
Η ελευθερία δεν είναι τίποτε άλλο παρά μια ευκαιρία για να γίνουμε καλύτεροι.	Ζαν Ζακ Ρουσό, φιλόσοφος και συγγραφέας του Διαφωτισμού
Ήρωας είναι κάποιος που καταλαβαίνει την ευθύνη που συνοδεύει την ελευθερία του.	Μιχαήλ Μπακούνιν, θεωρητικός του αναρχισμού
Από την ελευθερία δεν μπορείς να κόψεις ούτε ένα κομματάκι, γιατί αμέσως όλη η ελευθερία συγκεντρώνεται μέσα σ' αυτό το κομματάκι.	Αλμπέρ Καμύ, συγγραφέας

Σχολιάστε... ελεύθερα το παρακάτω σκίτσο, που επιγράφεται:

«Η ελευθερία είναι τρόπος σκέψης» .....

Κείμενο Α

«Πώς θα είναι ο κόσμος μετά τον κοροναϊό» του Γιουβάλ Νώε Χαράρι (απόσπασμα), 2020

(...) Στην πραγματικότητα η ρίζα του προβλήματος είναι το να ζητάς από τους ανθρώπους να διαλέξουν μεταξύ της ιδιωτικότητάς τους και της υγείας τους, γιατί πρόκειται για ψευτοδίλημμα. Μπορούμε και πρέπει να απολαμβάνουμε τόσο την ιδιωτικότητα μας όσο και την υγεία μας. Μπορούμε να επιλέξουμε να προστατέψουμε την υγεία μας και να σταματήσουμε την επιδημία του κοροναϊού όχι με την καθιέρωση καθεστώτων ολοκληρωτικής επιτήρησης, αλλά με την ενδυνάμωση των πολιτών. Τις τελευταίες εβδομάδες, ορισμένες από τις πιο επιτυχημένες προσπάθειες ανασχεσης της πανδημίας του κοροναϊού τέθηκαν σε εφαρμογή από τη Νότια Κορέα, την Ταϊβάν και τη Σιγκαπούρη. Και μολονότι οι χώρες αυτές χρησιμοποίησαν κάποιες εφαρμογές παρακολούθησης, στηρίχθηκαν πολύ περισσότερο στη διενέργεια εξετάσεων για τον κοροναϊό σε ευρύ φάσμα του πληθυσμού, στην ειλικρινή αναφορά των κρουσμάτων από τους πάσχοντες και στην προθυμία συνεργασίας ενός καλά πληροφορημένου κοινού.

Δεν είναι η κεντρική παρακολούθηση κι οι σκληρές τιμωρίες ο μόνος τρόπος να κάνει κανείς τους πολίτες να συμμορφωθούν με ευεργετικές οδηγίες. Όταν εξηγήσει κανείς στον κόσμο τα επιστημονικά δεδομένα και όταν ο κόσμος εμπιστεύεται τις Αρχές που του εξηγούν αυτά τα δεδομένα, τότε οι πολίτες μπορούν να κάνουν το σωστό, έστω κι αν δεν έχουν τον «Μεγάλο Αδελφό» πάνω απ' το κεφάλι τους. Ένας καλά ενημερωμένος και με ίδιον κίνητρο πληθυσμός είναι συνήθως πολύ ισχυρότερος και αποτελεσματικός από έναν επιτηρούμενο από την αστυνομία, αδαή πληθυσμό.

Πάρτε για παράδειγμα, το πλύσιμο των χεριών με σαπούνι – μια από τις μεγαλύτερες προόδους που σημειώθηκαν ποτέ στον τομέα της ανθρώπινης υγιεινής, μια απλή ενέργεια, που σώζει εκατομμύρια ζωές ετησίως. Αν και το θεωρούμε σήμερα δεδομένο, οι επιστήμονες ανακάλυψαν τη σημασία του πλυσίματος των χεριών με σαπούνι μόλις τον 19ο αιώνα. Πριν από αυτό, ακόμη και οι γιατροί και οι νοσηλευτές έκαναν τη μία μετά την άλλη τις χειρουργικές επεμβάσεις χωρίς να πλένουν τα χέρια τους. Δισεκατομμύρια άνθρωποι σήμερα πλένουν καθημερινά τα χέρια τους, όχι επειδή φοβούνται την αστυνομία σαπουνιού, αλλά επειδή αντιλαμβάνονται τα γεγονότα: πλένω τα χέρια μου με σαπούνι επειδή έχω ακούσει για ιούς και βακτήρια, καταλαβαίνω ότι αυτοί οι μικροσκοπικοί οργανισμοί προκαλούν ασθένειες και ξέρω ότι το σαπούνι μπορεί να τους απομακρύνει.

Αλλά για να επιτευχθεί ένα τέτοιο επίπεδο συμμόρφωσης και συνεργασίας απαιτείται εμπιστοσύνη, να εμπιστεύεσαι την επιστήμη, τις Αρχές και τα ΜΜΕ. Τα τελευταία χρόνια, ανεύθυνοι πολιτικοί έχουν εσκεμμένα υπονομεύσει την εμπιστοσύνη στην επιστήμη, στις δημόσιες Αρχές και στα ΜΜΕ. Οι ίδιοι ανεύθυνοι πολιτικοί τώρα ίσως μπουν στον πειρασμό να ακολουθήσουν το δρόμο του αυταρχισμού, υποστηρίζοντας ότι δεν μπορεί κανείς να εμπιστευτεί το λαό ότι θα κάνει το σωστό.

Κανονικά η εμπιστοσύνη που έχει διαβρωθεί εδώ και χρόνια, δεν μπορεί να ανοικοδομηθεί σε μια νύχτα. Αλλά οι καιροί που ζούμε, δεν είναι κανονικοί. Σε μια περίοδο κρίσης μπορούν να αλλάξουν γρήγορα τα μυαλά. Μπορείτε να μαλώνετε επί χρόνια με τα αδέρφια σας, αλλά σε μια έκτακτη ανάγκη, ανακαλύπτετε ξαφνικά μια κρυμμένη δεξαμενή εμπιστοσύνης και αδελφοσύνης και σπεύδετε να βοηθήσετε ο ένας τον άλλον. Αντί να χτίσουμε ένα καθεστώς επιτήρησης, δεν είναι πολύ αργά για την ανοικοδόμηση της εμπιστοσύνης των ανθρώπων στην επιστήμη, στις δημόσιες Αρχές και στα ΜΜΕ. Οποσδήποτε θα πρέπει να χρησιμοποιούμε και τις νέες τεχνολογίες, αλλά αυτές οι τεχνολογίες θα πρέπει να ενδυναμώνουν τους πολίτες. Είμαι υπέρ της παρακολούθησης της θερμοκρασίας του

σώματός μου και της αρτηριακής μου πίεσης, αλλά αυτά τα δεδομένα δεν θα πρέπει να χρησιμοποιηθούν για τη δημιουργία μιας πανίσχυρης κυβέρνησης. Αντίθετα, τα δεδομένα αυτά θα πρέπει να μου επιτρέψουν να λαμβάνω πιο ενημερωμένες προσωπικές επιλογές και επίσης να μπορώ να καθιστώ υπόλογη την κυβέρνηση για τις αποφάσεις της. (...)

Κείμενο Β

«Ο μηχανισμός του εξανδραποδισμού» του Άγγελου Τερζάκη (απόσπασμα), 1975

(...)Το ερώτημα μπορεί, για την ώρα, να τεθεί θεωρητικά, άυριο όμως θα τεθεί πρακτικά. Αναπόδραστα. Αλλά από τώρα κιόλας έχει αρχίσει να κάνει αισθητή την πρακτική ενάργηιά του. Είναι το ακόλουθο: Το ότι σε πολύ κοντινό μέλλον δε θα είναι η φύση που θα προσδιορίζει τον άνθρωπο, αλλά ο άνθρωπος τον άνθρωπο, αυτό πρέπει να θεωρηθεί αισιόδοξο ή όχι;

Δε νομίζω πως χρειάζεται εξήγηση τούτη η πρόταση. Όχι μόνον οι θετικές επιστήμες, όχι μόνον η τεχνολογία, που είναι η εφαρμοσμένη πλευρά τους, αλλά και η ψυχολογική τεχνική (στο εμπόριο, στην πολιτική προπαγάνδα) κάνουν ολοφάνερο πως έχει αρχίσει κιόλας η διαμόρφωση του φυσικού όντος άνθρωπος σύμφωνα με σχεδιασμούς ξεκινημένους από πρωτοβουλίες συνανθρώπων του. Δε χρειάζεται καν να γίνουν αποφασιστικές επεμβάσεις στο γενετικό κώδικα. Βαθύτερα κι από την παιδεία, που προσδιορίζει ως ένα σημείο τη μεταβιολογική περιοχή, οι τρεχούμενες μέθοδοι επηρεασμού της κοινής γνώμης, δημιουργίας ενός ορισμένου κοινωνικού κλίματος, μεταπλάθουν σταθερά τον δεδομένο από τη Φύση ανθρώπινο τύπο και τον διαμορφώνουν ανάλογα, για το κοντινό και για το απώτερο μέλλον.

Φασματική πάει να γίνει η έννοια ελευθερία για τις μεγάλες μάζες. Στον όρο τούτο με το θεωρητικά συγκεκριμένο ως χτες περιεχόμενο, παρεμβάλλονται τώρα στοιχεία που τον κάνουν όλο και περισσότερο προβληματικό. Ποια ακριβώς είναι η ελευθερία του υπηκόου της καταναλωτικής κοινωνίας, που βομβαρδίζεται νύχτα-μέρα από μίαν επιστημονικά οργανωμένη, ακατανίκητη διαφήμιση, κι αποκτά όλο περισσότερες, ανυποψίαστες ίσαμε χτες, υλικές ανάγκες; Σε τούτο μόνο το θέμα, αν σταθούμε, θα καταλάβουμε πόσο ρευστό, αν όχι απατηλό, γίνεται το περιεχόμενο της σύγχρονης ελευθερίας. Για να νιώσει ελεύθερος ο αποπροσωποποιημένος αυτός καταναλωτής (δεν έχει άλλη κύρια προσδιοριστική ιδιότητα), πρέπει να μπορεί να ικανοποιεί τις όλο κι αυξανόμενες ανάγκες του· διαφορετικά, πιστεύει πως υστερεί, πως υπολείπεται ταπεινωτικά στον αγώνα δρόμου που είναι ο ρυθμός της σύγχρονης ζωής, και τότε, άμεση συνέπεια, χάνει το αίσθημα της ελευθερίας. Γιατί ελευθερία, για τον μέσο ανθρώπινο τύπο, είναι η ευχέρεια να ικανοποιεί τις άμεσες βιοτικές του ανάγκες. Όταν του βάλετε σε κίνηση ένα μηχανισμό δημιουργίας αναγκών και δεν του δώσετε σύγκαιρα το μέσο να τις ικανοποιεί, τον κάνετε ψυχολογικά προλετάριο. Προλετάριος ονομάστηκε ο διάδοχος του αλλοτινού δούλου. Ποιο είναι εδώ το κριτήριο; – Η απουσία του αισθήματος της “ελευθερίας”.

Ο μηχανισμός, τώρα, έχει έτσι ρυθμιστεί, ώστε το αόρατο λουρί που κρατάει δεμένο αυτόν τον κατάδικο από το πόδι να κονταίνει ή να μακραίνει κατά την κρίση του επιμελέστατα κρυμμένου αφέντη. Αν τα συμφέροντα του αφέντη υπαγορεύουν μεγαλύτερη δέσμευση του καταναλωτή, ρίχνει στην αγορά καινούρια συνθήματα για νέες ανάγκες. Ο καταναλωτής πολλαπλασιάζει τις προσπάθειές του ν’ ανταποκριθεί, αυτοενεχυριάζεται. Δε χρειάζεται πάντοτε να φορτωθεί με νέα ή πρόσθετη εργασία για να μπορεί να τα βγάλει πέρα. Φτάνει που δεσμεύεται ψυχολογικά· η ικανοποίηση των νέων “απαιτήσεων της ζωής”, των νέων ανέσεων, γίνεται κεντρικός πόλος του ψυχικού βίου. Από και

και πέρα έχει καταστεί υποχείριος, χωρίς να το ξέρει. Νομίζοντας πως ικανοποιεί τον εαυτό του, ικανοποιεί τον αφέντη του, το μεγάλο κερδοσκόπο. (...)

ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

- 1) Ποιες από τις παρακάτω προτάσεις αποδίδουν ορθά απόψεις του συγγραφέα του Κειμένου Α; (Σ ή Λ). Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας παραθέτοντας σχετικά αποσπάσματα από το κείμενο.
  - i) Οι ατομικές ελευθερίες είναι φυσικό να περιορίζονται από την εκάστοτε κυβέρνηση όταν η δημόσια υγεία βρίσκεται σε κίνδυνο.
  - ii) Ο ενημερωμένος και υπεύθυνος πολίτης μπορεί να αυτενεργεί και να αυτοπροστατεύεται χωρίς συνεχή εποπτεία και περιορισμό.
  - iii) Οι πολίτες τείνουν να μη συμμορφώνονται με εντολές που προέρχονται από θεσμούς που δεν εμπιστεύονται.
- 2) Με ποια μέσα ο συγγραφέας του Κειμένου Α προσπαθεί στην 1^η παράγραφο να γίνει προσιτός αλλά και πειστικός για τους αναγνώστες του;
- 3) Να ξαναγράψετε το συγκεκριμένο απόσπασμα του κειμένου Α, αντικαθιστώντας τις υπογραμμισμένες λέξεις/φράσεις με άλλες, που να καθιστούν το ύφος περισσότερο απλό και οικείο.

Αντί να χτίσουμε ένα καθεστώς επιτήρησης, δεν είναι πολύ αργά για την ανοικοδόμηση της εμπιστοσύνης των ανθρώπων στην επιστήμη, στις δημόσιες Αρχές και στα ΜΜΕ. Οπωσδήποτε θα πρέπει να χρησιμοποιούμε και τις νέες τεχνολογίες, αλλά αυτές οι τεχνολογίες θα πρέπει να ενδυναμώνουν τους πολίτες. Είμαι υπέρ της παρακολούθησης της θερμοκρασίας του σώματός μου και της αρτηριακής μου πίεσης, αλλά αυτά τα δεδομένα δεν θα πρέπει να χρησιμοποιηθούν για τη δημιουργία μιας πανίσχυρης κυβέρνησης. Αντίθετα, τα δεδομένα αυτά θα πρέπει να μου επιτρέψουν να λαμβάνω πιο ενημερωμένες προσωπικές επιλογές και επίσης να μπορώ να καθιστώ υπόλογο την κυβέρνηση για τις αποφάσεις της. (...)

- 4) Ποιες από τις παρακάτω προτάσεις αποδίδουν ορθά απόψεις του συγγραφέα του Κειμένου Β; (Σ ή Λ). Να τεκμηριώσετε την απάντησή σας παραθέτοντας σχετικά αποσπάσματα από το κείμενο.
  - i) Ο περιορισμός της ελευθερίας του σύγχρονου ανθρώπου συνδέεται όλο και λιγότερο με την αδυναμία του να τιθασεύσει την φύση.
  - ii) Όταν ο άνθρωπος δεν ικανοποιεί τις βιοτικές του ανάγκες νιώθει δέσμιος της ανάγκης.
  - iii) Όταν ο άνθρωπος υιοθετεί ένα καταναλωτικό προτύπο ζωής, έχει τον έλεγχο της ικανοποίησης των βιοτικών αναγκών του.

- 5) Στη 1^η παράγραφο του Κειμένου Β ο συγγραφέας διατυπώνει ένα ερώτημα. Εντοπίστε το και εξηγήστε τη λειτουργία και τον στόχο του.
- 6) Στην τελευταία παράγραφο του Κειμένου Β ο συγγραφέας χρησιμοποιεί αρκετές μεταφορικές εκφράσεις. Βρείτε τις, αναδιατυπώστε τις σε κυριολεκτική μορφή και περιγράψτε την ιδιαίτερη λειτουργία τους.
- 7) Ποιο από τα δύο κείμενα αποτελεί μέρος άρθρου που δημοσιεύτηκε στον Τύπο και ποιο αποτελεί μέρος δοκιμίου που κυκλοφόρησε σε βιβλίο; Πώς φτάσατε σε αυτό συμπέρασμα; Δηλαδή ποια στοιχεία του κάθε κειμένου σας έκαναν να το εντάξετε στο αντίστοιχο είδος κειμένου; Όλα τα παραπάνω γράψτε τα σε έναν πίνακα με δύο στήλες:

Κείμενο Α (είδος)	Κείμενο Β (είδος)
Κείμενο Α (χαρακτηριστικά)	Κείμενο Β (χαρακτηριστικά)

Κείμενο Γ

«Ο γλάρος» (στίχοι: Μ. Κούμαρης, Locomondo)

Θα σας πω ένα τραγούδι που μου 'ρθε στο μυαλό
για ένα φίλο που κάποτε είχε πει ένα ρητό
Κάποια πουλιά τραγουδούν για λευτεριά, κάποια φεύγουν και πετούν ψηλά

Τον φωνάζαν όλοι γλάρο δεν είχε πράγματα πολλά
είχε μόνο ένα βανάκι και τα δύο του σκυλιά
Κάποια πουλιά τραγουδούν για λευτεριά, κάποια φεύγουν και πετούν ψηλά

Όταν έπιανε χειμώνας τα μάζευε σιγά-σιγά
φεύγω νότια μας έλεγε που είναι πιο ζεστά
Κάποια πουλιά τραγουδούν για λευτεριά, κάποια φεύγουν και πετούν ψηλά

Όταν έμενε από χρήματα έπιανε καμιά δουλειά
ίσα-ίσα να ισιώσει και την έκανε ξανά
Κάποια πουλιά τραγουδούν για λευτεριά, κάποια φεύγουν και πετούν ψηλά

Όταν άκουγε κιθάρες τότε ερχόταν πιο κοντά
τον θυμάμαι να μας βλέπει και να μας χαμογελά
Κάποια πουλιά τραγουδούν για λευτεριά, κάποια φεύγουν και πετούν ψηλά

Κι ήρθε εκείνος ο χειμώνας του 97
όταν πήγε Ισπανία μα δε γύρισε ξανά
Κάποια πουλιά τραγουδούν για λευτεριά, κάποια φεύγουν και πετούν ψηλά

Μια κιθάρα γρατσουνάω σε κάποια αμμουδιά
ένας γλαρός που πετάει με κοιτάει από ψηλά
Κάποια πουλιά τραγουδούν για λευτεριά, κάποια φεύγουν και πετούν ψηλά

Ακούστε το τραγούδι εδώ: https://www.youtube.com/watch?v=OozClAG_W3Y

ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

- i) Ποιος είναι ο πρωταγωνιστής αυτού του τραγουδιού; Ποια στοιχεία από τη ζωή και την προσωπικότητά του μάς δίνει το τραγούδι;
- ii) Πώς νιώθετε ότι συνδέεται το ποιητικό υποκείμενο με τον πρωταγωνιστή του τραγουδιού; Από ποια σημεία το συμπεραίνετε;
- iii) Πώς λειτουργεί η επανάληψη (ρεφρέν) στον ακροατή; Τι νόημα δίνετε εσείς στον επαναλαμβανόμενο στίχο του ρεφρεν;
- iv) Τελικά ποιο θεωρείτε ότι είναι το βασικό θέμα αυτού του τραγουδιού;
- v) Πώς νομίζετε ότι συνδέεται ο τίτλος του τραγουδιού με το βασικό του θέμα;

Κείμενο Δ

Ζωή και ελευθερία στην πανδημία (του Γιώργου Στείρη, αν. Καθηγητή Φιλοσοφίας στο ΕΚΠΑ, άρθρο δημοσιευμένο στη Huffington Post, 23/03/2020)

Προηγείται, οντολογικά ή/και αξιακά, η ζωή έναντι της ελευθερίας ή το αντίστροφο;

Ένα από τα ζητήματα που απασχολεί σημαντικό μέρος του διεθνούς κοινού τις τελευταίες ημέρες είναι η επίδραση των μέτρων αντιμετώπισης της πανδημίας στα ανθρώπινα δικαιώματα και τις πολιτικές ελευθερίες. Εξέχοντες στοχαστές –αναφέρω ενδεικτικά τους Αγκάμπεν, Νανσί και Χαράρι- εξέφρασαν δημοσίως τους προβληματισμούς τους, προκαλώντας πλήθος σχολίων και συζητήσεων. Μετά το διάγγελμα του Πρωθυπουργού της Ελλάδας, περί απαγόρευσης των άσκοπων μετακινήσεων, η συζήτηση φουντώνει και στο εσωτερικό της χώρας μας. Και δικαίως, γιατί όσα αναγγέλθηκαν δεν έχουν προηγούμενο στην πρόσφατη ευρωπαϊκή ιστορία.

Θεωρώ ότι πυρήνας του ζητήματος είναι το ερώτημα του αν προηγείται, οντολογικά ή/και αξιακά, η ζωή έναντι της ελευθερίας ή το αντίστροφο.

Διευκρινιστικά, ως ελευθερία εννοώ τη δυνατότητα αυτόβουλης δράσης και ανάπτυξης της προσωπικότητας, στο πλαίσιο των νόμων μιας φιλελεύθερης και δημοκρατικής κοινωνίας. Στο σύντομο κείμενο που ακολουθεί υποστηρίζω ότι προτεραιότητα έχει η ζωή, γιατί ακόμα και η υπεράσπιση και προαγωγή της ελευθερίας προϋποθέτουν τη ζωή.

Ειδικότερα, κανείς εχέφρων δεν αμφισβητεί τη σπουδαιότητα της ελευθερίας. Πολλοί μάλιστα θεωρούν ότι αυτή είναι το βασικό χαρακτηριστικό των ανθρώπων, με το επιχείρημα ότι ζωή διαθέτουν και τα άλογα όντα. Συνεπώς, αυτό που διαχωρίζει τον άνθρωπο από τα άλλα έμβια είναι η ελευθερία. Είναι προφανές ότι στην οπτική αυτή η ελευθερία συνδέεται με τη λογική, η οποία ομοίως θεωρείται αποκλειστικό προνόμιο του ανθρώπινου είδους και γνώρισμά του. Οπότε, άνθρωπος, στη γενική του έννοια, είναι το ον που σκέφτεται έλλογα και δρα κατά βούληση.

Επιπλέον, ως πολιτισμικό κεκτημένο, τόσο η ελευθερία όσο και επιμέρους ελευθερίες και δικαιώματα κατοχυρώνονται και προστατεύονται από εθνικούς και διεθνικούς θεσμούς. Στο ίδιο πλαίσιο, επιβάλλονται υποχρεώσεις και θεσπίζονται νόμοι, βασικός σκοπός των οποίων είναι ομοίως η κατοχύρωση της ελευθερίας από την αυθαιρεσία ιδιωτών, ομάδων, κρατών και υπερκρατικών δομών.

Η ελευθερία έχει θεωρηθεί, μάλιστα, υπέρτερη της ζωής σε πολλαπλές εκφάνσεις της ιστορικής πορείας των ανθρώπων. Η παγκόσμια ιστορία βρίθει παραδειγμάτων, όπου άνθρωποι αξιολογούν την ελευθερία υπέρτερη της ζωής και επιλέγουν τον θάνατο έναντι μιας ανελεύθερης ζωής. Με άλλα λόγια, πρεσβεύουν ότι η στέρηση της ελευθερίας κάνει τη ζωή αβίωτη και υποβιβάζει τον άνθρωπο, τον καθιστά κατώτερο όν, αφού η ελευθερία είναι βασικότατο οντολογικό του χαρακτηριστικό. Δεν μπορώ να ξεχάσω πολλούς συγγραφείς που παρομοιάζουν τους ανελεύθερους ανθρώπους με γουρούνια.

Όσοι αρέσκονται σε τέτοιου τύπου προσεγγίσεις, θα έλεγα ότι θεωρούν δεδομένη τη ζωή. Είναι όμως έτσι; Η απάντησή μου είναι όχι. Η ζωή, ακόμα περισσότερο η ανθρώπινη ζωή, δεν υπήρχε πάντοτε. Έως την απόδειξη ύπαρξης εξωγήινης έλλογης ζωής, θα εξακολουθήσω να θεωρώ την ανθρώπινη ζωή ένα μοναδικό γεγονός. Προϊόν της ζωής και της ευφυΐας των ανθρώπων είναι ο πολιτισμός και οι αξίες. Η ελευθερία, ως αξία, δεν υπάρχει αφ' εαυτής, δεν είναι ένα ον που υπάρχει γύρω μας ή κατοικεί σε ένα ανώτερο κόσμο. Η ελευθερία είναι μια αξία, μια ιδέα δηλαδή, που δημιουργήσαν έλλογοι ζωντανοί άνθρωποι. Αν δεν υπάρχουν τέτοιοι, αν όλοι πεθάνουμε, σταματά να υπάρχει και η ελευθερία.

Με άλλα λόγια, η ελευθερία χρειάζεται ένα φορέα για να υπάρχει. Και αυτός, έως σήμερα, είναι ο άνθρωπος (στο μέλλον ενδέχεται να είναι και οι ευφυείς μηχανές). Για να μπορούμε να συζητούμε για ελευθερία, δικαιώματα, αξίες και πολιτισμό πρέπει να είμαστε ζωντανοί. Η εξαφάνιση του ανθρώπινου είδους θα απάλειφε και όλα αυτά. Άρα, η ανθρώπινη ζωή είναι η *sine qua non* προϋπόθεση κάθε άλλης αξίας και ιδέας και προηγείται έναντι αυτών, τουλάχιστον οντολογικά. Ακόμα και ο ανθρωπισμός και οι ανθρωπιστικές αξίες –στις οποίες συγκαταλέγονται και οι ελευθερίες- προϋποθέτουν τον άνθρωπο, άρα τη ζωή.

Οφείλω να ξεκαθαρίσω ότι δεν με αφήνουν απροβλημάτιστο και ασυγκίνητο οι βιοπολιτικές και ψυχοπολιτικές διαστάσεις των όσων συμβαίνουν, όπως και το ενδεχόμενο απροσδιόριστης παράτασης της «έκτακτης κατάστασης» και των συνεπειών αυτής σε πολιτικό, κοινωνικό και οικονομικό επίπεδο. Αλλά ας μην παραβλέπουμε το ότι η υπεράσπιση της ελευθερίας, της δημοκρατίας και των δικαιωμάτων –ιδίως εν μέσω πανδημίας- απαιτεί ζωντανούς και υγιείς ανθρώπους. Αυτοί θα αναλάβουν το βάρος της φροντίδας των ασθενών και τη διαφύλαξη των πολιτισμικών και πολιτικών μας κεκτημένων. Το πόσο σοβαρή είναι η πανδημία, πόσο θα διαρκέσει και πόσους ανθρώπους θα αγγίξει, θα το απαντήσουν οι αρμόδιοι επιστήμονες. Πάντως, όποια ζημιά συντελεστεί –που θα συντελεστεί- εν μέσω της πανδημίας, μπορεί να αποκατασταθεί από τους ανθρώπους, με την προϋπόθεση ότι αυτοί θα συνεχίσουν να υπάρχουν και να είναι υγιείς.

Εργασία

Σε ένα άρθρο σας (300-350 λέξεων) που θα αναρτήσετε στην προσωπική σας ιστοσελίδα, προσπαθήστε να πείσετε τους συνομήλικούς σας ότι τα μέτρα περιορισμού των ατομικών ελευθεριών μας την περίοδο που διανύουμε είναι θεμιτά και αποδεκτά ή ακριβώς το αντίθετο, δηλαδή ότι τα μέτρα περιορισμού των ατομικών ελευθεριών μας την περίοδο που διανύουμε δεν είναι ούτε θεμιτά ούτε αποδεκτά.